

ҚАНИЙДИ

- Дарҳақиқат мен жинлар ва инсонлардан бўлган шайтонларнинг
Умардан қочишларини кўрдим!

© Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам

(Термизий ривояти. Ҳадис ҳасан саҳиҳ ғарибдир)

УМАРНИНГ ДАРРАСИ

Бисмиллаҳ, алҳамдулиллаҳ, вассолату вассаламу ʼала Расулиллаҳ!

ВА БАЪД:

Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳунинг машҳур дарралари бўларди. Ислом тарихида илк бор дарра кўтариб кўчаларда, бозорларда юрган зот Умар ибн Хаттобдир. Умарнинг қўлидаги бу дарра айрим хатокорларни тарбиялаш, одоб бериб қўйиш учун хизмат қилар эди. Аллома Дамирий раҳимаҳуллоҳ ўз шайхларидан ривоят қилишича, ўша дарра Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг кавушларидан ясалган экан.

Умар розияллоҳу анҳу уни қўлидан ҳеч қўймасди. Хатокорларни у билан урар, улар эса ўзларига келиб қоларди. Дамирий каби алломалар буни Набий саллаллоҳу алайҳи васалламнинг кавушлари баракасидан деб айтишган. Бу фикрни қўллаб қувватлаш билан бирга, Умар розияллоҳу анҳунинг тутумида ҳам барака борлиги, айтиш бу тутум зарурий ишлардан эканини ҳам алоҳида таъкидлаш лозим. Зотан халқ орасида ҳар доим хатокорлар, тўғри йўлдан оғадиган шаддодлар бўлади. Ҳатто саодат даври ҳам бундан мустасно эмас. Шундай экан, сиёсатнинг жиддий бўлиши, Умар даррасининг улус устида туриши ҳам айтиш бараканинг омили эди. Чунки адолат ва қатъиятли бошқарувнинг ҳукмрон бўлиши, жиноятчи ким бўлишидан қатъий назар жазо олиши муқаррарлигини ҳис қилиши, бунга таниш-билишчилик унсурларининг раҳна солмаслиги умматнинг тараққиёти гаровидир. Бу айнан Қуръон Карим таълимоти ҳисобланади. Қуръон Карим таълимотларига амал қилиш эса бараканинг манбаидир:

أَوْ غَنِيًّا يَكُنْ إِنْ لَأَقْرَبِينَ أَوْ لَوْلِدَيْنِ أَوْ أَنْفُسِكُمْ عَلَىٰ وَلَوْ لِلَّهِ شُهَدَاءَ لَقَسَطَابِ قَوْمِينَ كُونُوا ءَامَنُوا لَدِينِ أَيْبَاهَا
خَيْرًا تَعْمَلُونَ بِمَا كَانَ لِلَّهِ فَإِنَّ تُعْرَضُوا أَوْ أَتَلُوا وَإِنْ تَعَدَلُوا أَنْ لَهْوَىٰ تَتَّبِعُوا فَلَا بِهِمَا أَوْلَىٰ لِلَّهِ أَفَ فَعِيرًا

«Эй иймон келтирганлар! Адолат ила туринг ҳамда агар ўзингиз, ота-онангиз ва қариндошларингиз зиддига бўлса ҳам, Аллоҳ учун тўғри гувоҳлик берувчи бўлинг. Агар у бой бўлса ҳам, камбағал бўлса ҳам, Аллоҳ унга яқинроқдир. Ҳавои нафса эргашиб, адолатсизлик қилманг. Агар тилингизни бурсангиз ёки юз ўгириб кетсангиз, албатта, Аллоҳ нима қилаётганингиздан хабардордир» (*Нисо сураси, 135 -оят*).

Ушбу таълимотга қатъий амал қилиш бутун инсоният учун ўрناк бўладиган шахсиятларнинг тарбия топишига, буюк жамиятнинг барпо бўлишига асос бўлди.

Умар розияллоҳу анхунинг фаолияти адолат устига қурилган эди. У киши инсонлар Аллоҳнинг амрида юришини таъминлаш учун қўлларига дарра олгандилар. Бу дарра билан саёқларни калтаклар, эгриларни тўғрилар, тарбиясизларга одоб бериб қўяр эдилар. Бу йўлда маломатчининг маломатидан қўрқмасдилар. Мана шу саботлари орқали ҳақ билан ботилни ажратиб турувчи дея «Форуқ» унвонига муносиб бўлдилар. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам Умар розияллоҳу анху тўғрисида ҳақли равишда шундай дегандилар:

«Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, шайтон бирор йўлда кетаётиб, сенга йўликса, сенинг йўлингдан бошқа йўлга юради».

Бухорий ривояти.

Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг ушбу таърифлари бежиз эмасди. Унинг баракотидан Умар розияллоҳу анхунинг дарраси ҳеч қачон мазлумга кўтарилмасди. Бу дарранинг ҳайбати доим золим ва хатокорларни қўрқувга солар, ўзи кичик дарра бўлсада қиличлар, қуроллар қила олмаган ислохотни амалга оширарди. Ҳатто улуғ тобеинлардан бири имом Омир Шаъбий раҳимахуллоҳ бу муборак дарра ҳақида:

«Ҳажжожнинг қиличидан кўра Умарнинг дарраси анча ҳайбатли бўлган!» деган эди.

Ислом тарихида Ҳажжож ўта қаттиққўллик билан танилган инсондир. Ҳатто у қачон тилга олинса, «Золим Ҳажжож» деб эсланади. Ҳаёти мобайнида йигирма мингга яқин инсонни қатл эттирган. Саҳобаларнинг ўзидан бир қанчаларини шаҳид қилган. Ҳажжож Ироқда

одамларга юзланиб илк хутба қилганида қиличини кўрсатиб шундай деган эди:

«Сизларга одоб берадиган қамчимни ташлаб, ўрнига мана буни олдим. Аллоҳга қасамки, каттаю кичигингизни, хуру қулингизни оламан - да, темирчининг темиридек эшиб, хамирчининг хамиридек эзиб ташлайман!»

Ҳажжож шу сиёсати билан тарихда хунук ном қолдирди. Шундай қахрли сиёсатчининг қиличидан кўра, Умар розияллоҳу анхунинг дарраси ҳайбатли, фойдали ва залворли эди. Чунки бу дарра фақат золимларга қарши эди. Шуниси билан унинг зарбаси таъсирлироқ, шуниси билан унинг манфаати умумийроқ эди.

Золим у даррани кўрганида жазонинг аниқлигини хис қилиб, тиззаси титрар, мазлум эса адолатнинг юзага чиқишига аниқ ишониб қувонарди. Дарра шундай баракотга эга эдики, унинг олдида барча бир, ҳеч ким ўзини айрича кўра олмас эди. Умар розияллоҳу анху умматнинг отаси, тарбиячиси мақомида эди. Заифларга мушфиқ ва илтифотли, ҳаддидан ошганларнинг эса адабини бериб қўядиган қаттиққўл мураббий эди. Барча Умарнинг бу сифатини яхши билар, шунга кўра ўзини ўнглади эди. Дарра эса Хаттоб ўғлининг буюк ҳайбатидан бир бўлак эди холос. Улуғ саҳобалардан бири, умматнинг муфассири Ибн Аббос розияллоҳу анху бу ҳайбат борасида:

«Умар ўта ҳайбатли эди, ундан ҳайиқардим!» деган эди.

Умар розияллоҳу анху айрим кишиларнинг тушунчаларида ҳақдан оғишни сезса, ислоҳ учун дарров насиҳат қилар ва даррасини ишга солар эди.

ҲАЁТИЙ МИСОЛЛАР

Бир куни жума намозидан кейин бир гуруҳ кишиларнинг масжид устунига суяниб ўтиришганини кўриб: «Сизлар кимсизлар?» деб сўрадилар. Улар: «Биз Аллоҳга таваккул қилганлармиз!» дея жавоб беришди. Шунда Умар розияллоҳу анху дарраси билан уларни туртиб, масжиддан қувиб солди ва: «Сизлар ўтириб олиб: «Аллоҳим! Мени ризқлантир!» дейсизларми?! Ахир осмондан тилло - кумуш ёғилмаслигини биласизлар - ку! Аллоҳ таоло инсонларни бир - бирига сабабчи қилиб ризқлантиради!» дея қўйидаги оятни тиловат қилди:

لَعَلَّكُمْ كَثِيرًا اللَّهُ وَاذْكُرُوا اللَّهَ فَضْلًا مِنْ وَابْتِغُوا الْأَرْضَ فِي يَوْمِ فَانٍ تَشْرُوا الصَّلَاةَ قُضِيَتْ فِي إِذَا تُفْلِحُونَ

«Бас, намоз тугагандан сўнг ер юзи бўйлаб тарқалинг ва Аллоҳнинг фазлидан талаб қилинг ва Аллоҳни кўп эсланг, шоядки ютукқа эришсангиз» (Жума сураси, 10-оят).

- Қанийди, бугун пирининг хонақосига кириб олиб, назр кўйларидан ош еб ўтирган, аҳлу аёлига эса қарамай, уларни Аллоҳ ризқлантиради, деяётган сохта сўфийга Умарнинг дарраси бўлса?!

Унинг ақлини киритиб, аслида нима иш қилиш кераклигини унга кўрсатиб қўйган бўлармиди?!

Бир куни Умар розияллоҳу анҳу ҳаж амалларида ўзини чарчаган, ибодатда хориган қилиб, сохта тавозеъ кўрсатаётган кишини учратиб қолди. Яна машҳур даррасини кўтарди-да: «Бизга динимизни ўлик қилиб кўрсатма! Ислонда ғайратсизлик ва заифлик йўқ. Унда қувват ва иззат бор. Ислонда бўйни букиклик ва бечораҳоллик йўқ. Балки ундаги тавозеъ, хокисорлик кучли иймон ва иззат билан ёнма-ёндир!» дея хайқирди.

- Қанийди, бугунги кунда хайрли ишлар учун сусткашлик қилаётган, ҳатто ўз ота-онасининг хизматига эринаётган, Раббининг ибодатига дангасалик қилаётган ғайратсизларга Умарнинг дарраси бўлганида эди...

Бу дарра ҳар кимни миллат учун фидойи, инсониятга манфаатли ишларда серғайрат бўлишига туртки бўлармиди?!

Бир куни мусибат бўлган хонадонда пулга йиғлаб берадиган хотиннинг овозини эшитиб қолган Умар разияллоҳу анҳу ёнида бир киши билан ҳовлига шиддат-ла кириб борди-да, ҳалиги йиғичи хотинни машҳур дарраси ила калтаклай кетди. Ҳатто ёнидаги киши йиғичининг рўмоли бошидан тушиб кетганини айтганида: «Бу йиғичи хотинни уравер! Унинг ҳурмати йўқ. У сизларнинг мусибатингиз учун эмас, балки сизлардан оладиган дирҳамлари учун кўз ёш тўкмоқда. У қабрдаги ўликларингизга, уйдаги тирикларингизга озор бермоқда. Аллоҳ сизларни сабр қилишган буюрган, бу хотин эса сизларни сабрдан қайтармоқда. Яна бу сизларни жазава қилишга чақиради, ҳолбуки, Аллоҳ таоло бундан қайтарган!» деди.

- Қанийди, фитнес хотинларнинг ижтимоий тармоқларда, ўзларини илм тарқатяпмиз, дин хизматидамиз, деган ғурур билан алдаб, Ислом уламоларини обрўсизлантиришга уринаётган, бегона эркаклар билан хиринглашиб ўтирадиган сохта такводорларга Умарнинг дарраси бўлганида эди...

Бундай сохтакорларнинг адабини бериб, кимлигини ўзига кўрсатиб қўйган бўлармиди?!

Ҳазрати Умар розияллоху анху олим сифатида ўзлари билмаган нарсани гапиришдан қаттиқ қўрқар эдилар. У киши илми даъво қилиб, одамлар ичида турли масалаларни ўринсиз қўзғайдиган кимсаларга қарши турардилар. Уларни доимо таъқиб қилар эдилар.

Имом Доримий ва бошқалар Умар ибн Хаттоб розияллоху анхунинг мавлосидан қуйидагиларни ривоят қиладилар:

«Субайғ ал-Ироқий мусулмон жангчилар ичида Қуръондаги турли нарсалардан сўрай бошлади. У Мисрга келганида Амр ибн Ос уни Умар ибн Хаттоб розияллоху анхуга юборди.

Чопар мактубни олиб кирган эди, уни ўқиб бўлиб:

«Бу одам қани?» деди.

«Юклар билан», деди у.

«Тез топ! Агар кетиб қолган бўлса, сени жазолайман!» деди.

Уни олиб келди. Умар унга:

«Одамлардан нималар ҳақида сўраяпсан?» деди. У ўзининг “тафаккурини” намойиш қилиб, турли масалаларни айта бошлади. Умар унинг барча саволларига: “Набий саллаллоху алайҳи васалламдан бу ҳақида мана бундай эшитганман, мана бу ҳақида эса бундай эшитганман”, деб жавоб берди. Субайғнинг саволлари тугагач менга хурмо новдасидан олиб келишимни буюрди. Олиб келган новдам билан унинг орқасига чунонам урдик, у хушидан айрилаёзди. Кейин уни қамаб қўйди ва тузалганидан кейин яна урди. Сўнгра яна қамаб қўйди ва тузалганидан кейин яна урди. Кейин уни яна уриш учун олдириб келди. Шунда у:

«Эй мўминларнинг амири, агар мени ўлдирмоқчи бўлсангиз, чиройли қилиб ўлдилинг. Агар даволамоқчи бўлсангиз, Аллоҳга қасамки, тузалдим», деди.

Умар унга ўз юртига кетишга изн берди ва Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоху анхуга:

«Мусулмонлардан ҳеч ким у билан ўтирмасин», деб мактуб ёзди. Бу Субайфга ниҳоятда оғир бўлди. Абу Мусо Умарга:

«Унинг ҳоли яхши бўлди», деб ёзди. У ҳам ўз навбатида:

«Одамларга у билан ўтиришларига изн беравер», деб ёзди».

Бу одам Бану Тамимлик Субайф ибн Асал бўлиб, Қуръондаги баъзи оятлардан ихтилофли муаммо чиқаришга уринар эди. Ҳазрати Умар кўрган чорадан кейин у юз кишининг олдига келиб ўтирса одамлар тарқалиб кетар эди. Авваллари у ўз қавмида ўта обрўли киши эди. Бу ҳодисадан кейин хор бўлди. Умар ибн Ҳаттоб розияллоху анху дин номидан фитна чиқаришга уринадиганларга қарши даррасини ишлатишга қоникмай, бундайларни қаттиқроқ жазолади ва ушбу кўрган чоралари жуда яхши иш берди. Ҳатто фитнанинг боши у зот шаҳид қилингунга қадар кўтарилмади.

- Қанийди, бугунги кунда икки оятни тузукроқ ўқишни билмайдиган, Абу Ҳанифа ким бўлибди, биз тўғридан тўғри оят ва ҳадисларга эргашамиз, деб катта гапирётган ақли пастларни адабини бериб кўядиган Умарнинг дарраси бўлганида эди...

Субайфга қилган муомаласини бу фитначиларга ҳам қўллаб, уммат орасида уларнинг сафсатасига барҳам берган бўлармиди?!

Хузистон қироли Хурмизон Умар розияллоху анхунинг олдиларига келганида у кишини уйларидан топа олмади. Излаб, суриштириб боришганида, охири масжиднинг ҳовлисида ўша машҳур даррасига суянган ҳолда ухлаётганини кўришди. Шунда Хурмизон Умар ҳақларидаги ўзининг тарих саҳифаларида олтин ҳарфлар билан битилишига сабаб бўлган ажойиб таърифини айтди: «Аллоҳга қасам - ки, мана ҳақиқий қирол! Адолат қилибсанки, хотиржам бўлибсан. Бемалол ухлаб ётибсан. Аллоҳга қасам - ки, мен тўртта тождор қиролга хизмат қилганман. Лекин уларнинг биронтасидан мана бу дарра эгасидан кўрққанчалик кўрқмаганман!»

- Қанийди Умарнинг дарраси бўлса?!

**- Қанийди бу даррани золимлар устида кўтарадиган умматнинг
яна бир Умари бўлса?!**

- Қанийди?!...

- Қанийди?!...

- Қанийди?!...

© Аброр Мухтор Алиё

20 сафар 1437 хижрий

02.12.15

<http://islom.uz/content/view/4346/137/>

<https://t.me/AbrorMuxtorAliy>